

**O kulturama
javnog i privatnog
rješavanja sporova**

Alan Uzelac

Pitanja

- ◆ Jesmo li na vrhu plimnog vala pro-medijacijske politike?
- ◆ Je li integracija u kulturu sudskog rješavanja sporova za medijaciju poticaj ili zagrljaj koji će je ugušiti?
- ◆ Je li medijacija poraženi ili pobjednik u borbi protiv kulture paternalističke etatičke inkvizitornosti?

Sinopsis

- ◆ definicija javne i privatne kulture rješavanja sporova
- ◆ povijesni kontekst – situacija u Hrvatskoj
- ◆ naznake odgovora kroz ispitivanje objektivnih i subjektivnih indikatora
 - kvantitativni i kvalitativni pristup
 - empirijski i normativni pristup

Indikatori

◆ Objektivni

- Rasterećenje državnog pravosuđa
- Povećanje udjela predmeta riješenih mirnim putem (nagodbom)

◆ Subjektivni

- Razvoj kulture izvansudskog rješavanja sporova
- Približavanje međunarodnim standardima i najboljim praksama

Javno i privatno

➤ javno rješavanje sporova

- sudjelovanje javnih vlasti;
- interesi pravnog poretka;
- prisilni propisi kao osnovni medij regulacije;
- vertikalna organizacija (figura suca kao javnog djelatnika)
- funkcija: implementacija objektivnih vrijednosti;

⇒ Primjer: državno pravosuđe sa snažnim elementima inkvizitornosti;

➤ Privatno rješavanje sporova

- odsutnost države – javnog interesa;
- stranački – privatni interesi;
- autonomija volje, dispozitivni propisi;
- horizontalna organizacija (treći kao stranački pomoćnik);
- funkcija: rješenje spora prihvatljivo za obje strane

⇒ Primjer: pregovori, posredovanje, mirenje, arbitraža;

Nesporazumi uslijed primjene modela neprimjerenog metodi

- ✦ slučajevi miješanja javnog i privatnog modela:
 - prenošenje logike privatnog modela na područje javnog rješavanja sporova:
 - privatizacija pravosuđa;
 - prenošenje logike javnog modela na privatne metode:

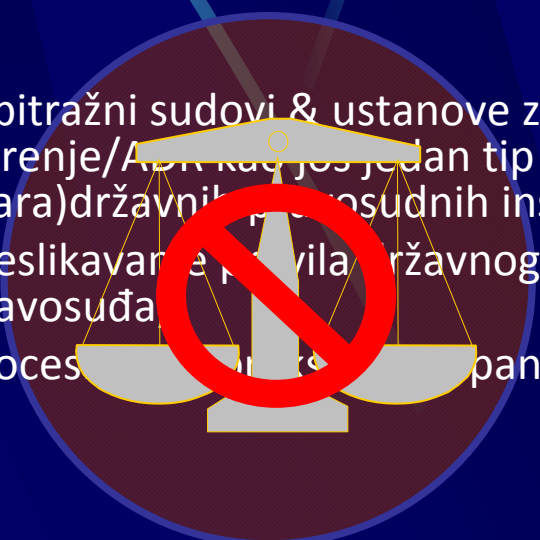

primjena modela javnog rješavanja sporova na *arbitražu*;

primjena modela javnog rješavanja sporova na *mirenje i ADR metode*;

- ✦ arbitražni sudovi & ustanove za mirenje/ADR kao još jedan tip (para)državnih presudnih institucija;
- ✦ preslikavanje pravila državnog pravosuđa;
- ✦ procesi i metode rješavanja;

Posljedice promašene analogije

neučinkovitost

Sudski
postupak

Arbitraža

Mirenje

neučinkovitost

Analogna primjena

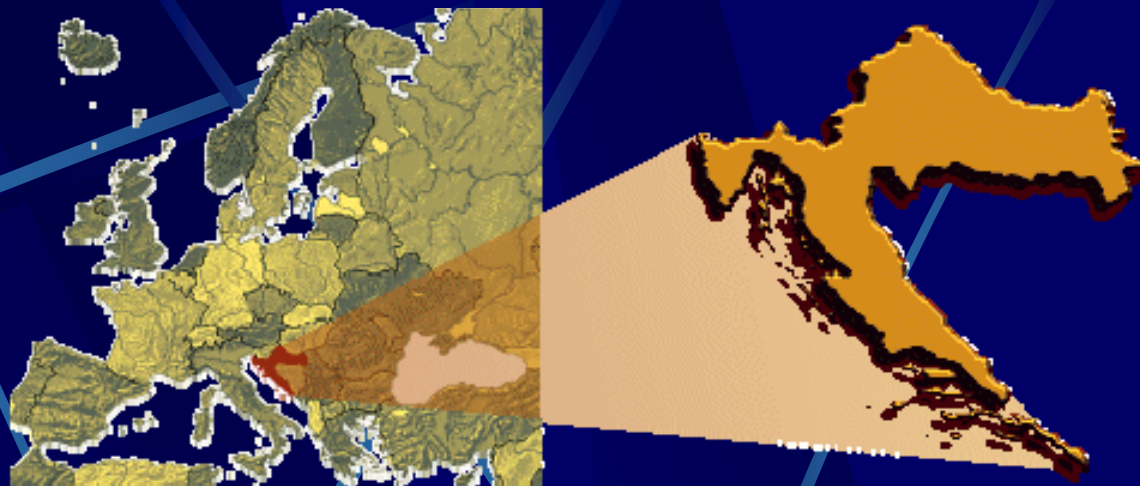

nepovjerenje građana
u institucije državnog
pravosuđa

arbitraža i mirenje nisu
odgovarajuća
alternativa pravosuđu

Hrvatska

- ▶ izrazita dominacija kulture javnog rješavanja sporova;
- ▶ utjecaj austrijskog ZPO-a, austro-ugarska tradicija;
- ▶ “socijalistička paternalistička inkvizitornost”;

primjena modela i logike državnog pravosuđa
na privatne metode rješavanja sporova

Tipični primjeri

“arbitražni sud je
(samoupravni) sud”

arbitražni sudovi & ustanove za mirenje/ADR kao još jedan tip (para)državnog suda;

- ZAKONODAVAC: obvezatne arbitraže; obveza mirenja.
- PRAKSA: komuniciranje državnog suda i arbitražnih institucija;

preslikavanje pravila državnog pravosuđa;

- ZAKON, PRAVILNICI: supsidijarna primjena pravila sudskog postupka (ZPP);
- PRAKSA: tumačenje ADR zakonodavstva u svjetlu državnog pravosuđa;

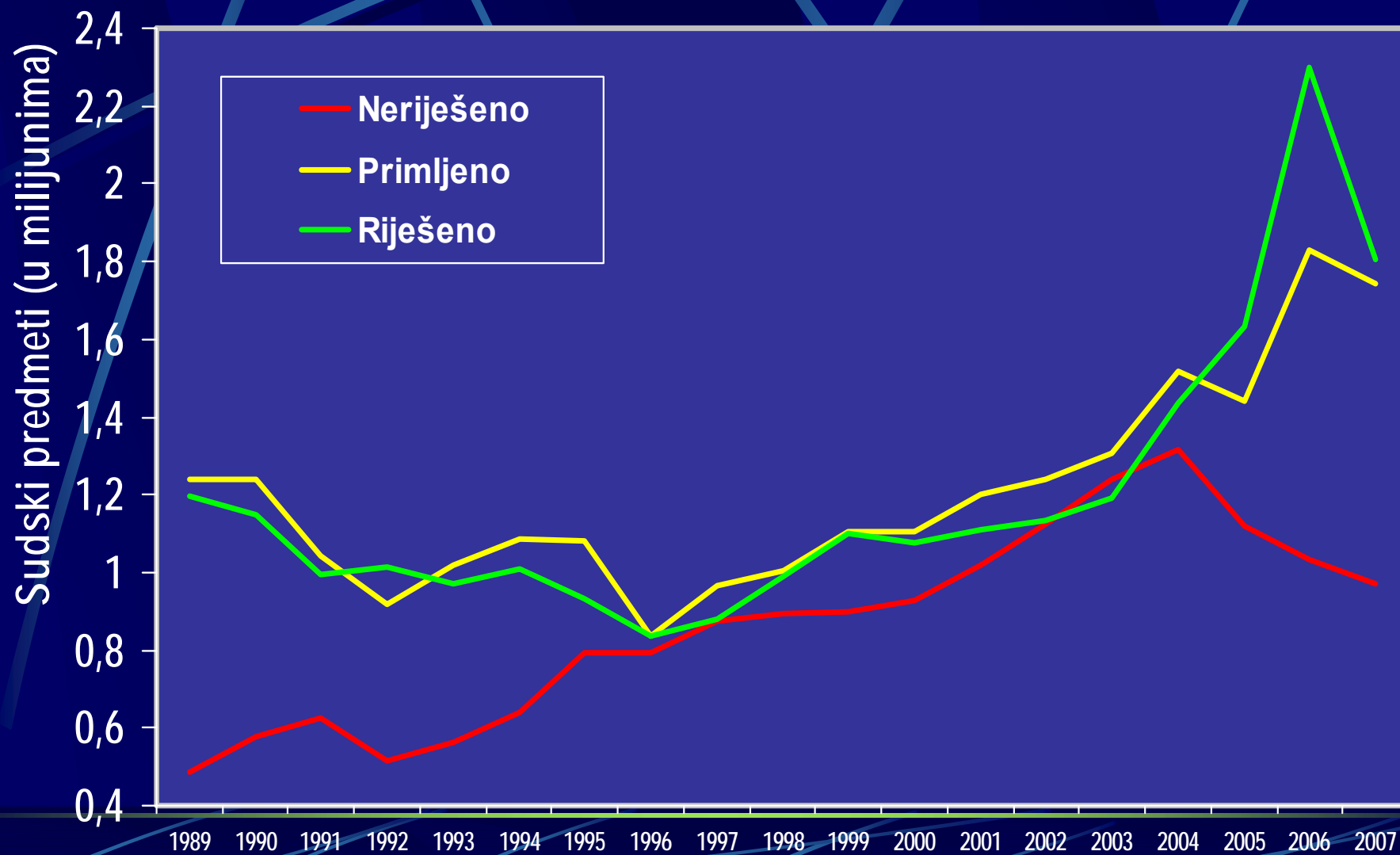
sudski procesni stil i praksa postupanja;

- PRAKSA: judicijalizacija privatnih metoda rješavanja sporova;
- PRAKSA: prekomjerni formalizam, sporost, nefleksibilnost, nebriga za interese krajnjih korisnika

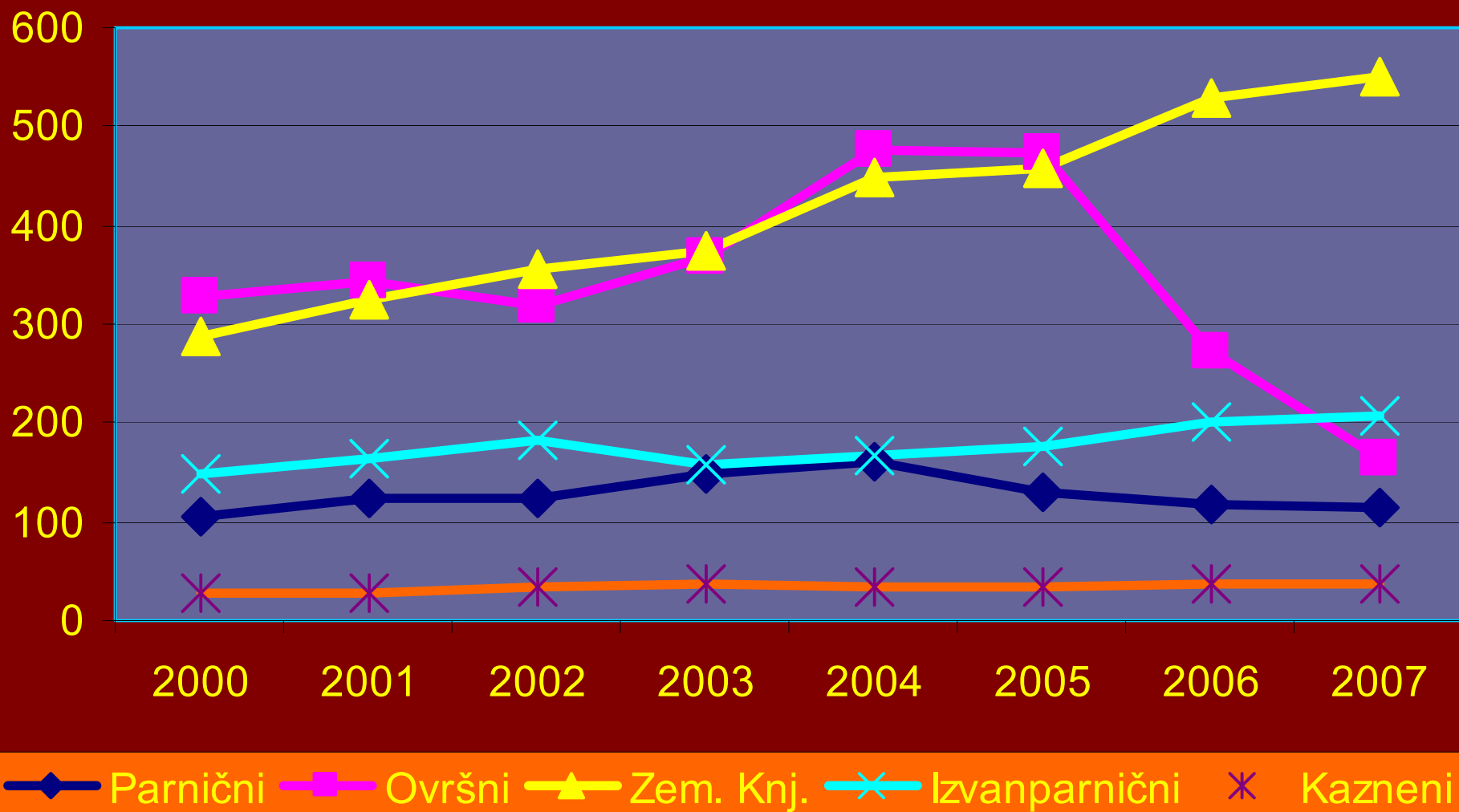
Indikatori: rasterećenje

- ◆ Koliko su programi i projekti medijacije rasteretili državne sudove?
 - Je li zbog upotrebe medijacije pao broj neriješenih predmeta?
 - Je li se smanjila potreba za angažmanom sudaca?

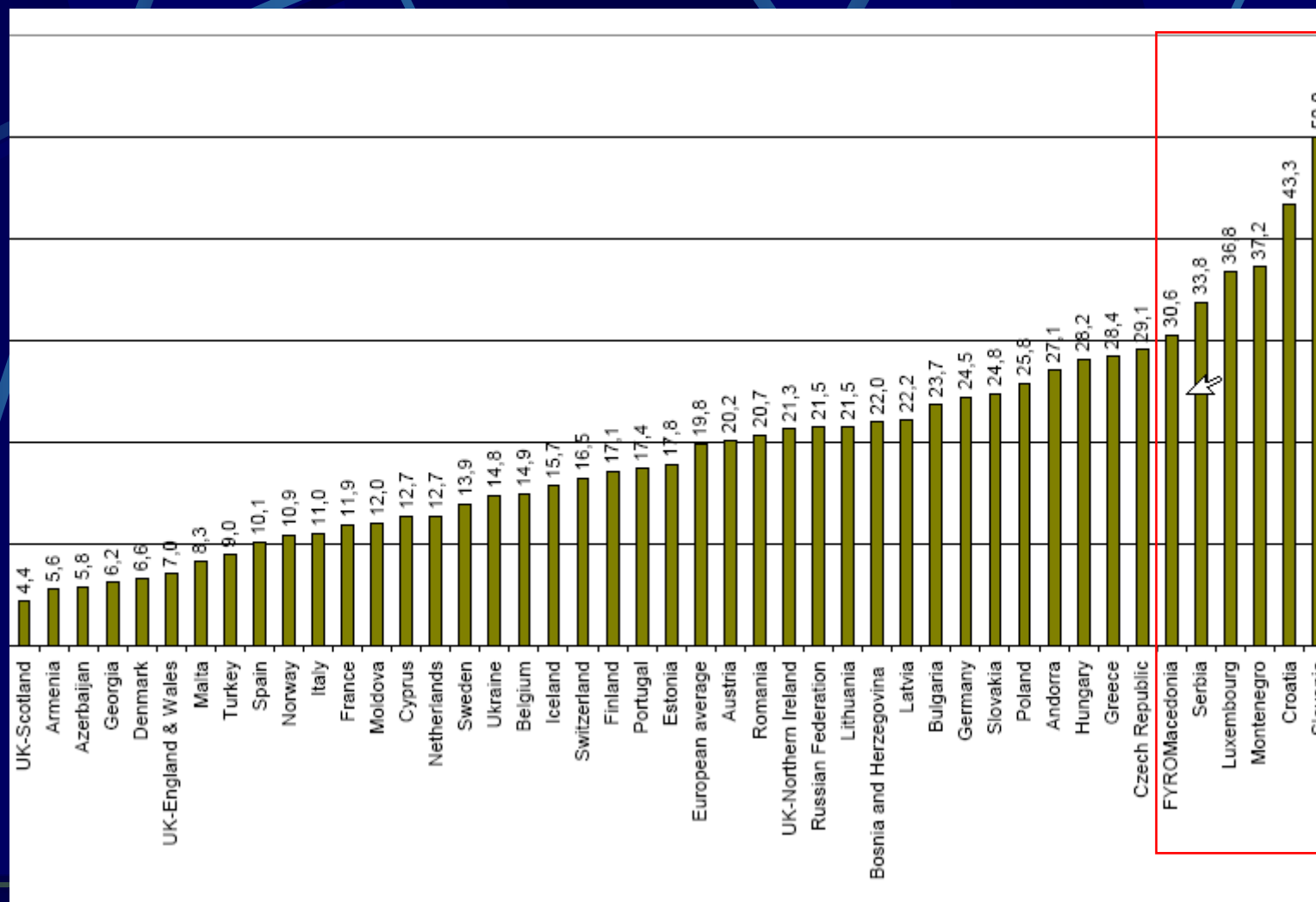
Sudski zaostaci

Kretanje broja predmeta

Broj sudaca u Europi

Indikatori: koncilijantnost

- ◆ Koliko je povećan udjel nagodbi u odnosu na predmete presuđene kontradiktornom presudom?
 - sudska nagodba;
 - izvansudska nagodba.

Tradicija litigantnosti?

Godina	Riješeno					
	presudom	%	Sudskom nagodbom	%	na drugi način*	%
2001.	73154	62,6	3327	2,8	40312	34,5
2002.	67805	58,2	2857	2,5	45779	39,3
2003.	76407	64,1	2565	2,2	40135	33,7
2004.	103589	65,1	3528	2,0	52376	32,9
2005.	87762	57,0	3527	2,3	62623	40,7
2006.	79612	61,4	2814	2,2	47284	36,5
2007.	79446	62,2	2742	2,1	45619	35,7

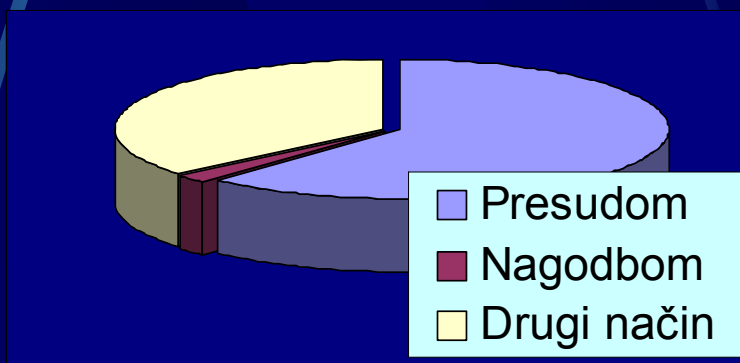
Godina	Presuda donijeta					
	kotradiktorno	%	Priznanje	%	Izostanak	%
2001.	55603	76,0	7132	9,7	10419	14,2
2002.	51832	76,4	6985	10,3	8988	13,3
2003.	60180	78,8	6720	8,8	9507	12,4
2004.	75620	73,0	13474	13,0	14495	14,0
2005.	62806	71,6	13496	15,4	11460	13,1
2006.	61309	77,0	8115	10,2	10188	12,8
2007.	63927	80,5	4945	6,2	10574	13,3

Nagodbe u sudskom postupku

Riješeno – općinski s.

Presudom	Nagodbom	Drugi način
62%	2%	36%

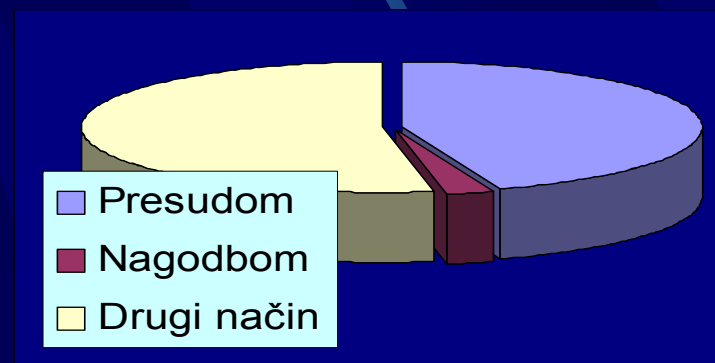

Vrsta presude:

- kontradiktorna rasprava: 80 %
- na temelju priznanja: 6 %
- zbog izostanka: 14 %

Riješeno – trgovački s.

Presudom	Nagodbom	Drugi način
50,8%	3,6%	45,6%

Vrsta presude:

- kontradiktorna rasprava: 92,7 %
- na temelju priznanja: 3,3 %
- zbog izostanka: 4,0 %

Indikatori: kultura izvansudskog r.S.

- ◆ Koliko se razvila spontana upotreba medijacije kao metode izvansudskog rješavanja sporova?
 - Primjer I: obiteljski sporovi
 - Primjer II: troškovi postupka

ADR: izvan ili u sudu?

- ◆ Medijacija u obiteljskim sporovima: izvan sudskog postupka ili u sklopu postupka?

- razvoj od ZBPO do Obiteljskog zakona

“Bračni drug(ovi) koji namjerava(ju) podnijeti tužbu za razvod braka ... dužni su se prethodno obratiti radi pokušaja mirenja...” - čl. 59. st. 1. ZBPO; čl. 44. st. 1. ObZ (1999)

“Kad sud primi tužbu ... na prvom ročištu zatražit će od bračnih drugova da odmah izjave kojem se [medijatoru] žele obratiti radi pokušaja uklanjanja bračnih nesuglasica odnosno dogovora o uređenju pravnih posljedica razvoda braka.” ObZ (2003), čl. 46. st. 1.

ADR: izvan ili u sudu?

- ◆ sankcioniranje stranke koja odbija mirenje kroz troškove?
 - treba li ZPP sankcionirati odbijanje nastojanja mirnog rješavanja sporova i nelojalno sudjelovanje kroz troškove?

“Sud je obvezan uzeti u obzir ponašanje svih strana, uključujući posebno napore koji su učinjeni, ako ih je bilo, prije i tijekom postupka kako bi se pokušalo postići rješenje spora” – Pravilo 44.5(3)(a)(ii) Pravila građanskog postupka Velike Britanije

“Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci nadoknaditi sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni te o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti”. - čl. 155. ZPP.

Indikatori: prihvaćanje najboljih praksi i standarda

- ◆ Prati li razvoj medijacije u Hrvatskoj najbolje međunarodne prakse i standarde?
 - Rezultati međunarodnih projekata poticanja izvansudskog rješavanja sporova
 - Recepcija međunarodnih instrumenata o mirenju u hrvatsko pravo

Strategija razvoja (?)

- ◆ PHARE 2005: što je ostalo od poticanja izvansudske medijacije?
 - strategija: fokus na sudsko mirenje (nastavak pristupa iz novele ZPP-a 2008)
 - izostanak poticajnih mjera za prave izvansudske inicijative
 - mjere judikocentrične naravi
 - uključivanje mirenja u norme za suce
 - “omogućavanje plaćenih mirenja za suce u okviru izvansudskih sustava mirenja” (str. 8)
 - birokratska akreditacija – Ministarstvo pravosuđa kao središnji medijacijski centar
 - korporativistički pristup reformama

Normativni planovi

- Koji je pravac promjena najavljen prvim nacrtima izmjena i dopuna Zakona o mirenju?
 - vrste promjena
 - leksičke i stilske: preambula o tumačenju
 - europska kozmetika: “prilagođavanje” direktivama
 - napuštanje standardnih međunarodnih rješenja
 - formalizacija i judicijalizacija
 - rokovi, pravila dostave, ovršnost nagodbe, akreditacije

**Hvala na
pozornosti!**